

יצחק באַשעוויס זינגער

גימפל תם

א

איד בין גימפל תם. איד האלט מיד נישט פֿאַר קיין נאַר. פֿאַרקערט. נאַר די לייט רופֿן מיד מיט אַזאַ צונעמעניש. מ'האַט מיד אָנגעהייבן רופֿן אַזוי נאָך אין חדר. זיבן צונעמען האָב איד געהאַט, ווי יתרו: טראָפּ, חמור-אייזל, האָר-פֿלאַקס, לעקיש, גלאָמפּ, שמויגער און תם. דער לעצטער נאָמען האָט זיך צו מיר צוגעקלעפט. וואָס איז געווען מיין נאַרישקייט? באַשר מ'האַט מיר גרינג געקאָנט אָפּנאָרן. מ'האַט געזאָגט: גימפל. דו וויסט, די רביצין איז געלעגן געוואָרן, בין איד נישט געקומען אין חדר. נו, האָט זיך אַרויסגעוויזן אַז ס'איז געווען אַ ליגן. פֿון וואָנען האָב איד דאָס געזאָלט וויסן? ווייל זי האָט נישט געהאַט קיין גראָבן בויך. נו, האָב איד נישט געקוקט אויף דער רביציןס בויך. איז דאָס אַ נאַרישקייט? אָבער די קונדסיס האָבן געלאַכט, געכיכעט, מיר אַקעגנגעטאַנצט און מיר אָפּגעלייענט אַ קריאת-שמע לייענען: אל מלך, קאַטשקע דריי זיך, אַנשטאַט ראַזשינקעס, וואָס מ'טיילט ביי אַ קימפעטאָרין, האָט מען מיר אַריינגעשטופּט אַ הויפֿן ציגן-באַבקעס. ווי איר קוקט מיד אָן בין איד נישט געווען קיין מלופים-קינד. אַז כ'האַב דערלאָנגט אַ פאַטש האָט מען געזען קראַקע. אָבער כ'בין בטבֿע נישט קיין שלעגער. כ'טראַכט: זאָל מיינס איבערגיין. דעריבער האָט מען אין מיר אַ קונה.

כ'בין געגאַנגען פֿון חדר און הער ווי אַ הונט בילט. כ'האַב נישט קיין מורא פֿאַר קיין הינט, אָבער כ'וויל נישט אָנהייבן מיט קיין פֿלבֿ. ער קאָן אַ מאָל זיין משוגע און אַז ער טוט דיר אַ ביס, וועט דיר קיין טאַטער נישט העלפֿן. נו, האָב איד געמאַכט פֿיס. כ'טו אַ קוק: דער גאַנצער מאַרק קוילערט זיך פֿון געלעכטער. ס'איז נישט געווען קיין הונט, נאָר וואָלף-לייב גנבֿ עליו השנאָבל. ווי האָב איד דאָס געקאָנט וויסן? אַז ר'האַט פֿאַרט געהוילט ווי אַ צויג.

אז די עכבראָשים האָבן דערשמעקט, אז כ'לאָז מ'דן נאָרן, האָט יעדער איינער געפרוּווט ס'מזל. גימפל, דער קייסער קומט קיין פֿראַמפּאַל; גימפל, די לבנה איז אַראָפּגעפֿאַלן אין טורבין; גימפל, האָדעלע שמויש האָט געפֿונען אַן אוצר הינטערן באָד. און איד, גולם, האָב געגלייבט. וואָרן ערשטנס קען אַלץ טרעפֿן, ווי ס'שטייט אין פרק, כ'געדענק שוין נישט ווי אַזוי. צווייטנס האָב איד שוין געמוזט גלייבן, אז גאַנץ קהל פֿאַרלייגט זיך אויף אַ מענטש! טאָמער האָב איד אַ מאָל געפרוּווט זאָגן: ע, ס'איז צופֿלייסן, איז געוואָרן אַ שווערעניש. אַלע זיינען געוואָרן פֿייער און פֿלאַם. סטייטש, גלייבסט נישט אַזאָ זאָך. האַלטסט גאַנץ פֿראַמפּאַל פֿאַר ליגנער. וואָס האָב איד געזאָלט טאָן? כ'האָב געגלייבט און זאָל די לצים וויל באַקומען.

אַ יתום בין איד געווען. דער זיידע, וואָס האָט מ'דן געהאָדעוועט, האָט שוין געשמעקט צו דער ערד. בקיצור, מ'האָט מ'דן אוועקגעגעבן צו אַ בעקער. נו, פֿרעגט שוין נישט וואָס דאָרט האָט זיך אָפּגעטאָן. יעדע מויד און יעדעס ווייבל, וואָס איז געקומען אָפּבאַקן אַ בעקן קיכלעך אָדער טריקענען אַ בלעך פֿאַרפֿעל, האָט מ'דן געמוזט כאָטש איין מאָל אָפּנאָרן. גימפל, אויפֿן הימל איז אַ יאָריד. גימפל, דער רבֿ האָט זיך אָפּגעקעלט און געהאַט אַ זיבעלע. אַ קו איז געפֿלויגן איבערן דאָך און געלייגט מעשענע אייער. אַ מאָל קומט אַ ישיבֿה-בחור קויפֿן אַ פֿלאַם-פלעצל און ער טוט אַ זאָג: דו, גימפל, שאַרסט מיט דער לאַפּעטע און דרויסן איז געקומען משיח, ס'איז תּחית המתים. סטייטש, זאָג איד, מ'האָט דאָך נישט געהערט בלאָזן שופֿר. זאָגט ער: ביסט טויב? און אַלע נעמען שרייען: מיר'ן געהערט, געהערט. אַזוי ווי ער רעדט קומט רייצע די ליכט-ציערין און טוט אַ רוף מיט איר הייזעריק קול: גימפל, דיינע טאַטע-מאַמע זיינען אויפֿגעשטאַנען פֿון קבר. זיי זוכן דרך אֶרום. למאי זאָל איד זאָגן, כ'האָב גאַנץ גוט געוויסט, אז ס'איז נישט-געשטויגן נישט-געפֿלויגן, אָבער פֿאַרט, מענטשן רעדן. כ'האָב אָנגעטאָן דעם שפענצער און גיי אַרויס. אפֿשר יאָ. וואָס פֿאַרליר איד דאָ? נו-נו, האָט מען מיר געמאַכט אַ קאַצן-מוזיק מיט אַ פעקל. כ'האָב געטאָן אַ נדר מער גאַרנישט צו גלייבן. האָט ווידער נישט געטויגט. מ'האָט מ'דן אַזוי צעמישט, אז כ'האָב שוין נישט געוויסט ווי איין און ווי אויס. כ'בין אוועק צום רבֿ פֿרעגן אַן עצה. זאָגט ער: ס'שטייט: בעסער זיי אַ שוטה אַלע יאָרן איידער איין שעה אַ רשע. דו ביסט, זאָגט ער, נישט קיין נאָר. די נאָראָנים זיינען זיי, וויל אז מ'פֿאַרשעמט דעם אַנדערן,

פֿאַרלירט מען יענע וועלט. פֿונדעסטוועגן האָט מײַך דעם רבֿס טאַכטער אָפּגענאַרט. אַז כ׳בין אַרויס פֿון בית-דין-שטוב, זאָגט זי: האָסט שוין געקושט די וואַנט? זאָג איך: ניין. צו וואָס? זאָגט זי: ס׳איז דאָ אַזאַ דין, אַז מײַקומט צום רבֿ קושט מען די וואַנט. נו, מײַנסטהאַלבן, האָב איך געטאָן אַ קוש אין בײַשטידל. סײַקאַסט מײַך טײַער? און זי טוט אַ בעטש אַרויס מיט אַ געלעכטער. באַווייזן אַ קונץ און געלייזט בײַ גימפלען.

כ׳האָב שוין געוואָלט אַוועק אין אַן אַנדער שטאָט, אָבער דערווייל האָט דער עולם מיר גענומען רעדן אַ שידוך. ס׳הייסט גערעדט? מײַהאַט מיר די פּאָלעס אָפּגעריסן. כ׳האָב געקריגן אַ וואַסער אין אויער. זי איז געווען אַ ווייבל, האָט מען מיר אײַנגערעדט, אַז זי איז אַ מויד. זי האָט געהונקען אויף אַ פֿוס, האָט מען מיר אײַנגעשמועסט, אַז זי מאַכט זיך אַזוי, פֿון שײַנקייט וועגן. זי האָט געהאַט אַ ממזר, האָבן זיי געזאָגט, אַז ס׳איז אַ ינגערער ברודער. כ׳האָב געשריגן: אומזיסט אײַערע רייד. כ׳על מיט דער הור צו דער חופּה ניש׳ גיין. האָבן זיי געטענהט: אַז דו רעדסט שוין יאָ אַזוי שוין, וועט מען דײַך נעמען צום רבֿ און וועסט צאָלן קנס, ווייל האָסט געמאַכט אַ שם אַ ייִדישער טאַכטער. כ׳האָב געזען, אַז כ׳על שוין קיין גאַנצער פֿון זײַערע הענט נישט אַרויס, טראַכט איך: מײַן כּפּרה איז עס. איך בין דער מאַנסביל, נישט זי. אויב ס׳איז איר ליב, איז מיר נײַחא. צווייטנס, מײַקאָן דאָך נישט שטאַרבן אין לײַבסערדאָקל. כ׳בין אַוועק צו איר אין לײַמענעם הײַזל אויפֿן זאַמד, און די גאַנצע קאַפעליע איז מיר נאָכגעגאַנגען, ווי אַ בערן-טרייבער. ווען מ׳איז צוגעקומען צום ברונעם, האָבן זיי זיך פֿונדעסטוועגן אָפּגעשטעלט. מיט עלקען האָבן זיי מורא געהאַט אַנצוהײַבן. זי האָט געהאַט אַ מײַלכל ווי אויף שרויפֿן. כ׳בין אַרײַן אינעווייניק. ס׳גאַנצע הויז איז געווען אַ שטיבל אָן אַ בריק. פֿון וואַנט צו וואַנט זײַנען געווען פֿאַרצויגן שטריק און ס׳האַט זיך געטרוקנט וועש. זי איז געשטאַנען אַ באַרוועסע בײַ דער באַליע און געוואַשן גרעט. אַנגעטאָן איז זי געווען אין אַ באַרכאַטן קליידל. זי האָט געהאַט צוויי צעפעלעך, ווי, להבֿדיל, אַ שיקסע, פֿאַרדרייט אין בײַדע זײַטן אין קרענצלעך. ס׳האַט מיר אַזש פֿאַרכאַפט דעם אָטעם. זי האָט שוין אַ פנים, געוויסט ווער כ׳בין, ווייל זי טוט אויף מיר אַ קוק און זאָגט:

– ס'קאצל קומט, ר'איז דאָך דאָ, דער יאָלד. נעם אַ בענקל און ווער צעזעצט.

כ'האָב איר אַלץ דערציילט, גאָרנישט געלייקנט. זאָג מיר דעם אמת, זאָג איד, ביסטו אויף דער וואָר אַ בתולה און איז טאַקע דער יונג יחיאל מזיק דיין ברידערל? מאַך ניש' אויס מיר קיין חוזק, זאָג איד, וויל כ'בין אַ יתום. כ'בין אויך אַ יתומה, ענטפֿערט זי, און ווער ס'מאַכט אויס דיר חוזק, דעם זאָל אָנוואַקסן אַ חוזק אויף דער נאָז. נאָר זאָל ק'קילע-קהל נישט מיינען, אַז מ'קאָן אין מיר האָבן ס'גענאָר. איד וויל, זאָגט זי, פֿופֿציק גילדן נדן און אַן אויסשטייער. ווען נישט, קאָנען זיי מיר קושן אין ווי-הייסט-מען-עס (זייט גערעדט געמיינע רייד). זאָג איד: נדן גיט דאָך די פֿלה, נישט דער חתן. זאָגט זי: דינג דיד ניש' מיט מיר. יאָ – יאָ, ניין – ניין, גיי פֿון וואַנען ביסט געקומען. כ'האָב שוין געמיינט, אַז ס'עט פֿון דעם טייג קיין ברויט ניש' זיין, אָבער ס'איז נישטאָ קיין אָרעם קהל. מ'האָט איר אַלץ נאָכגעגעבן און מ'האָט געמאַכט אַ חתונה. ס'איז גראַד געווען אַן אונטערגאַנג פֿון לאַקיסרעכץ און די חופּה האָט מען געשטעלט אויפֿן בית-עולם נעבן טהרה-שטיבל. די חברה-לייט האָבן זיך אָנגעשיפורט. ביים שרייבן די כתובה הער איד ווי דער דיין פֿרעגט: איז די פֿלה אַ גרושה, אָדער אַן אלמנה? ביידע, ענטפֿערט די גבאיטע. ס'איז מיר געוואָרן פֿינצטער אין די אויגן, אָבער וואָס האָב איד געקאָנט טאָן? אַנטלויפֿן פֿון אונטער דער חופּה?

מ'האָט אָפּגעשפּילט און אָפּגעטאַנצט. אַ באַבע האָט מיר אַקעגנגעטאַנצט מיט אַ קוילעטש. דער ברחן האָט געמאַכט אַן אל מלא רחמים. חדר-ינגלעך האָבן געוואָרפֿן שטעכלקעס. ווי תשעה-באב. ס'איז געפֿאַלן אַ סך דרשה-געשאַנק: אַ לאַקשן-ברעט, אַ מולטער, אַ שאַף, בעזעמער, קאָכלעפֿל, אַ גאַנצע בעל-הבתשקייט. כ'טו אַ קוק: צוויי יונגען טראָגן אַ וויג. וואָס עפעס אַ וויג? פֿרעג איד. זאָגט מען מיר: זאָל דיר דער קאָפּ נישט דאַרן. ס'איז רעכט. ס'איז צונאָך-קומען. כ'האָב שוין געזען, אַז מ'האָט מיך געפֿירט אין באַד אַריין. אָבער צוריקגעשמועסט, וואָס האָב איד דאָ פֿאַרלוירן? כ'האָב מיר געקלערט; כ'על אָפּוואַרטן און זען ס'גרייטע. אַ גאַנצע שטאָט איז דאָך נישט משוגע.

ב

באַנאַכט בין איך געקומען צום ווייבס געלעגער, אָבער זי לאָזט מיך נישט אַרײַן. סטײטש, זאָג איך, דערויף האָבן מיר חתונה געהאַט? זאָגט זי: כ׳בין טרײַף געוואָרן. ס׳הייסט, טענה איך, מ׳האַט דאָך ערשט נעכטן דיר געפֿירט מיט כלי-זמר אין מיקווה אַרײַן. זאָגט זי: הײנט איז ניש׳ נעכטן און נעכטן איז ניש׳ הײנט. אויב ס׳געפֿעלט דיר נישט, נעם ס׳פעקל. בקיצור, כ׳האַב געוואָרט. ס׳גייט נישט אַוועק פֿיר חדשים און מײנע נעמט גיין צו קינד. גאַנץ פֿראַמפּאַל האָט געלאַכט אין די פֿויסטן אַרײַן, אָבער וואָס האָב איך געקאַנט טאָן? זי איז פֿאַרט געלעגן אין יסורים. זי האָט געריסן די ווענט. גימפל, שרײַט זי, כ׳בין פֿאַרבײַ. זיי מיר מוחל! די שטוב איז געוואָרן פֿול מיט ווייבער. מ׳האַט געקאַכט טעפּ וואַסער, ווי צו טהרה. די געוואַלדן זענען געגאַנגען צום הימל. הכלל, כ׳בין אַוועק אין בית-מדרש זאָגן תהילים. מער האָבן די ווילע יונגען נישט געדאַרפֿט. איך בין געשטאַנען אין אַ ווינקל און געבעטן גאָט, און זיי האָבן אויף מיר געשאַקלט מיט די קעפּ. זאָג, האָבן זיי מיר אונטערגעגעבן חשק, פֿון זאָגן ווערט מען ניש׳ טראָגן. אײנער אַ שנעק האָט מיר דערלאַנגט אַ שטרוויש צום מויל: אַ בהמה דאַרף עסן שטרוי. כ׳לעבן, ר׳איז גערעכט געווען אויך.

זי איז צו מזל געלעגן געוואָרן און געהאַט אַ בן זכר. פֿרײטיק-צו-נאַכט טוט דער שמש אַ שפּאַן אַרויף אויפֿן באַלעמער, דערלאַנגט אַ קלאַפּ אין שולחן און רופֿט אויס: הנגיד ר׳ גימפל פֿאַרבעט דעם גאַנצן עולם אויף אַ שלום-זכר. ס׳גאַנצע בית-מדרש האָט געלאַכט. ס׳פנים איז מיר פֿאַרפאַטשט געוואָרן. אָבער וואָס האָב איך געקענט טאָן? כ׳בין פֿאַרט געווען דער בעל-ברית. ס׳איז זיך אַנגעלאָפֿן אַ האַלבע שטאַט. מ׳האַט קיין שפילקע נישט געקאַנט אַרײַנשטעקן. ווייבער האָבן געבראַכט געפֿעפֿערטע אַרבעס און מ׳האַט געקריגן פֿון שענק אַ פֿאַסעלע ביר. כ׳האַב געגעסן און געטרונקען גלייך מיט אַלעמען און מ׳האַט מיר געוונטשן מזל-טובֿ. דערנאָך האָט מען געמאַכט אַ ברית און כ׳האַב אַ נאָמען געטאָן דעם יינגל נאָך מײן טאַטן עליו השלום. אַז אַלע זײנען אַוועק און איך בין געבליבן מיט דער געווינערין אַליין, האָט זי אַרויסגעשטעקט דעם קאָפּ פֿון פֿאַרהאַנג און מיך צוגערופֿן צום בעט. גימפל, זאָגט זי, וואָס

שווייגסטו? אַ שיף מיט זויער-מילך איז דיר אונטערגעגאנגען? וואָס זאָל איך רעדן, זאָג איך, שוין האָסטו מיר אָפּגעטאָן. ווען מײַן מאַמע וואָלט דאָס דערלעבט, וואָלט זי נאָך אַ מאָל געשטאַרבן. זאָגט זי: ביסט מוטורף אָדער וואָס? סטייטש, זאָג איך, ווי מאַכט מען דאָס מאַנסביל אַזוי צום נאָר? וואָס טוט זיך מיט דיר? פֿרעגט זי. וואָס האָסטו דיר אַרײַנגענומען אין קאַפּ אַרײַן? כ׳האַב געזען. אַז כ׳מוז מיט איר רעדן אָפּענע דיבורים, זאָג איך: אַזוי טוט מען מיט אַ יתום? אַ ממזר האָסטו געבוירן. זאָגט זי: שלאָג דיר אַרויס פֿון זיך די נאַרישקייטן. ס׳איז דײַן קינד. ווי אַזוי איז דאָס מײַן קינד. טענה איך, אַז האָסטו עס געהאַט זיבעצן וואָכן נאָך דער חתונה? דערציילט זי מיר אַ מעשׂה, אַז ס׳איז אַ זיבעלע. זאָג איך: אַ זיבעלע איז נישט קײַן פֿינפֿטל. נעמט זי טענהן באַשר זי האָט געהאַט אַ באַבען, האָט זי אין גאַנצן געטראָגן פֿינף חדשים און זי געראָט אין איר אַרײַן ווי צוויי טראָפּנס וואָסער. זי שווערט דערבײַ מיט אַזוינע שבועות, אַז מײַוואָלט געקאָנט גלייבן אַ גוי אויפֿן יאָריד. דעם אמת געזאָגט, האָב איך נישט געגלייבט; אָבער אַז כ׳האַב מאָרגן איבערגערעדט מיט אַ מלמד, האָט ער מיר געזאָגט אַז אַזאַ זאָך ווערט געבראַכט אין דער גמרא. אדם און חוה זײַנען אַרויף אויפֿן בעט צוויי און אַראָפּ זענען זיי פֿיר. נו, זאָגט ער, יעדער אישה איז דער מוטער חוהס אַן אוראייניקל, און וואָס איז עלקע ערגער פֿון חוה? אַזוי צי אַזוי, מײַהאַט מיר פֿאַררעדט די צײַן. און צוריקגעשמועסט, ווער ווייסט? אַט זאָגט מען דאָך. אַז ס׳יויזל האָט אין גאַנצן קײַן טאַטן נישט געהאַט.

כ׳האַב שוין אָנגעהייבן פֿאַרגעסן מײַן בראָך. כ׳האַב ליב געהאַט ס׳קינד אַ געוואָלד און ער האָט מיך אויך ליב געהאַט. ווי נאָר ר׳האַט מיך דערזען, אַזוי האָט ער אָנגעהייבן מאַכן מיט די הענטלעך, כ׳זאָל אים נעמען. אַז ר׳האַט זיך געריסן אָדער זיך פֿאַרקײַכט, האָט אים קײַנער נישט געקאָנט אײַנשטילן אַ חוץ מיר. איך האָב אים געקויפֿט אַ בײַנערן בייגעלע, אַ קאַפעלע געליישט מיט גאָלד. יעדן מאָנטיק און דאָנערשטיק האָט מען אים געטאָן אַ בײַז אויג און כ׳בין געלאָפֿן אָפּשפרעכן. געאַרבעט האָב איך דעמאָלט ווי אַן אַקס. אַז ס׳איז דאָ אַן עופֿעלע אין הויז, איז ס׳באָדערפֿעניש גרעסער. למאַי זאָל איך ליגן זאָגן? כ׳האַב זי, עלקען, אויך נישט פֿײַנט געהאַט. זי האָט מיך געזידלט און געשאָלטן און איך בין איר געקראָכן אונטער די נעגל. אוי, האָט זי געהאַט אַ כוח! אַז זי האָט אויף דיר אַ קוק געטאָן מיר

איר קוקעלע, ביסטו געוואָרן אַ געפלעפֿטער. היינט אירע ריידעלעך! זי שיט מיט פעך און שוועבל און ס'איז מלא חן, אויסצוקושן יעדעס וואָרט. זי קריכט דיר אַרײַן אין דער זיבעטער ריפּ און דו ליגסט אויפֿן פיעקעליק אין געהאַקטע ווונדן און ווילסט נאָך. עליי אַ געבראַטנס. אין אַוונט האָב איך איר אַ חוץ ברויט געבראַכט אַ חלה, וואָס כ'האַב אייגנס אָפּגעבאַקן פֿאַר אירעט וועגן, און אַ פֿאַר זעמעלעך. כ'בין צוליב איר געוואָרן אַ גנבֿ און געלקחענט וואָס כ'האַב נאָר געקענט: דאָ אַ שטיקל קוכן און דאָרט אַ מאַקאַראַנדל, פֿון דאַנען אַ ראַזשינקע און פֿון דאָרט אַ מאַנדל. ס'זאָל מיר צו קיין גנאי נישט זײַן: כ'פלעג עפֿענען שבת טשאַלנטער און אַרויסנעמען אַ פֿאַדעם פֿלייש, אַ פיצל קוגל, אַ קנעפל, אַ פֿיסל, אַ שטיקל קישקע, וואָס ס'האַט זיך געלאָזט. זי האָט געגעסן און געוואָרן שײן און פֿעט. אַ גאַנצע וואָך האָב איך נישט גענעכטיקט אין דער היים. פֿרייטיק-צו-נאַכט פֿלעג איך קומען צו איר, נאָר זי האָט אַלע מאָל געהאַט אַן אויסרייד. דאָ האָט איר געברענט אונטערן לעפֿעלע און דאָ האָט זי געשטאַכן אין דער זײט; דאָ האָט זי געהאַט אַ שלוקערץ און דאָ אַ קאַפּ-ווייטיק. היינט די ווייבערשע שאלות! פֿרעג נישט, כ'בין אויסגעריסן געוואָרן. דערצו איז דער ברודער אירער, דער ממזר, אונטערגעוואַקסן. ער האָט מיך געשלאָגן און אַז איך האָב געוואַלט צוריק טאָן. האָט זי דערלאָנגט אַ מענה לשון, אַז ס'איז מיר גרין געוואָרן פֿאַר די אויגן. צען מאָל אין טאָג האָט זי מיר געוואַרפֿן דעם גט פֿאַר די פֿיס. אַן אַנדערער אויף מײַן אָרט וואַלט אַנטלאָפֿן וווּ דער שוואַרצער פֿעפֿער וואַקסט; אָבער איך בין בטבֿע אַ פֿאַרשווייגער. נו, הכלל, וואָס זאָל מען טאָן? אַז גאָט גיט פלייצעס מוז מען שלעפֿן דעם פֿאַק.

אין איינער אַ נאַכט האָט געטראָפֿן אין דער בעקעריי אַ צרה: דער אויוון האָט געפלאַצט און ס'איז שיער נישט געוואָרן אַ שרפֿה. אַזוי ווי איך האָב נישט געהאַט וואָס צו טאָן, בין איך מיר אַוועק אַהיים. לאַמִיד, טראַכט איך, אויך אַ מאָל פֿאַרזוכן דעם טעם פֿון שלאָפֿן אין בעט אין אַ מיטן מיטוואָך. כ'האַב נישט געוואַלט אויפֿוועקן ס'פֿיצעלע און בין אַרײַן אין דער שטיל, אויף די שפיץ פֿינגער. כ'קום אַרײַן אין מײַן שטיבל און עפעס הער איך אַ טאַפֿלט שנאָרכן. איין שנאָרץ אַ דינער און דער אַנדערער - ווי פֿון אַ געקוילעטן אַקס. די מעשה איז מיר באַלד נישט געפֿעלן. כ'גיי צו צום בעט און ס'ווערט מיר פֿינצטער אין פופיק: נעבן עלקען ליגט אַ מאַנסביל. אַן אַנדערער

אויף מיין אָרט וואָלט געמאַכט אַ געשריי, אַז אַ האַלבע שטאָט וואָלט זיך צונויפֿגעלאָפֿן; אָבער איך האָב געטראַכט: צו וואָס איבערוועקן ס'קינד? וואָס איז דאָס שוועלבעלע נעבעך שולדיק? מילא כ'בין צוריק אַוועק אין דער בעקעריי און אַוועקגעלייגט אויף די זעק מעל. כ'האָב ביז פֿאַרטאָג נישט געקאָנט קיין אויג צוטאָן. ס'האָט מיך געוואָרפֿן ווי אין קדחת. גענוג, טראַכט איך, געווען אַן אייזל. גימפל וועט זיך מער מישט לאָזן אָנפֿייפֿן אַן אויער. צו גימפלס נאַרישקייטן איז אויך דאָ אַ גרענעץ.

אין דער פֿרי בין איך אַוועק צום רבֿ פֿרעגן אַ שאלה. אין שטעטל איז געוואָרן אַ האַרמידער. מ'האָט גלייך געשיקט נאָך דעם שמש. מיין ווייב איז געקומען מיטן קינדעלע אויף די הענט. און וואָס, מיינט איר, האָט זי געטאָן? געלייקנט שטיין און ביין. ר'איז זאָגט זי, פֿון זינען אַראָפּ. כ'ווייס נישט פֿון קיין פתרון און פֿון קיין חלום. מ'האָט אויף איר געשריגן, זי געוואָרנט, געקלאַפט אין טיש, נאָר זי בלייבט ביים איריקן: מ'מאַכט אויף איר אַ פֿאַלשן בלבל. די קצבים און די פֿערד-הענדלער האָבן זיך געשטעלט אויף איר צד. אַ קיילער-יונג קומט צו מיר צו און זאָגט מיר: ביסט ביי אונדז אַ געציילטער. דערווייל האָט ס'קינד זיך גענומען רייסן און זיך נעבעך איינגעריכט. אין בית-דין-שטוב איז געשטאַנען אַן אַרון-קודש און מ'האָט זי אַוועקגעשיקט.

איך זאָג צום רבין: וואָס זאָל איך טאָן? זאָגט ער: מוזט זי באַלד גטן. און אַז זייט נישט נעמען קיין גט? פֿרעג איך. זאָגט ער: וועסטו איר אָנהענגען. זאָג איך: גוט, רבי, כ'על מיך איבערקלערן. ס'איז נישטאָ וואָס צו קלערן, זאָגט דער רבֿ, טאָרסט מיט איר נישט זיין אונטער איין באַלקן. און אַז כ'על וועלן זען ס'קינד? – פֿרעג איך. דאָרפֿסט נישט זען ס'קינד, זאָגט דער רבֿ, זאָל זי גיין, די זונה, צוזאַמען מיט אירע ממזרים! ער גיט אַרויס אַ פסק, אַז כ'טאָר אַפֿילו איר שוועל נישט איבערטערעטן. קיין מאָל נישט. ווי לאַנג כ'על לעבן.

באַטאָג האָט עס מיך אַזוי נישט געאַרט. מילא נו, טראַכט איך, דער בלאָטער האָט געמוזט פלאַצן. אָבער ביי נאַכט, אַז כ'האָב מיך אַוועקגעלייגט אויף די זעק, איז מיר געוואָרן ביטער. אַ בענקשאַפֿט האָט מיך אָנגעכאַפט צו איר און צום קינד. כ'האָב געוואָלט זיין אויף

איר ביז, נאָר דאָס איז מיין אאומגליק: כ'קען נישט זיין ביז. ערשטנס, טראַכט איד, מאלע אַ מענטש באַנאָרישט זיך. מסתמא האָט דער יונגאַטש געמאַכט צו איר אַן אייגל, אפֿשר איר געגעבן אַ מתנה, און אַ נקבֿה האָט לאַנגע האָר און אַ קורצן שכל, האָט ער זי איבערגערעדט. צווייטנס, אַז זי לייקנט אַזוי, אפֿשר איז עס געווען אַ פֿאַרבלענדעניש? ס'טרעפֿט אַ מאָל מ'זעט עפעס אַ געשטאַלט, צי אַ מענטשעלע, נאָר אַז קומסט צו נאָענט, לאָזט זיך אויס אַ טייד. אויב אַזוי, געשעט דאָך איר אַן עוולה. ווי כ'טראַכט אַזוי, הייב איד אַן צו ווינען. כ'האַב אַזוי געהערשט, אַז ס'מעל איז נאָס געוואָרן. צומאָרגנס אין דער פֿרי בין איד אַוועק צום רבֿ און געזאָגט, אַז כ'האַב געהאַט אַ טעות. דער רבֿ האָט פֿאַרשריבן מיט אַ גענדזענער פען און געענטפֿערט, אַז ער וועט שיקן אַ שאלת-תשובֿה. ביז דעמאָלט טאָר איד מיך צום ווייב נישט דערנענטערן. אָבער כ'האַב געמעגט איר שיקן מיט אַ שליח געבעקס און געלט אויף איר אויסקומעניש.

ג

דריי פֿערטל יאָר האָט געדויערט ביז די רבנים זענען צווישן זיך דורכגעקומען. בריוו זענען געגאַנגען אַהין און צוריק. כ'האַב נישט געוויסט, אַז מ'קען לערנען אַזוי פֿיל תורה וועגן אַזאַ זאָך. אין דער צייט האָט עלקע אויסגעטראָגן און געהאַט נאָך אַ קינד. ס'איז דאָס מאָל געווען אַ מיידל. כ'בין שבת געווען אין שול און געמאַכט דער האָבערין אַ מי שברך. מ'האַט מיך אויפֿגערופֿן צום ספֿר און כ'האַב געגעבן אַ נאָמען, נאָך מיין שוויגער עליה השלום. די באַד-יונגען, וואָס זיינען אַריינגעקומען אין דער בעקעריי, האָבן געהאַט וואָס צו דרעשן מיט די צינגער. גאַנץ פֿראַמפֿאַל האָט זיך געקוויקט מיט מיין שאַנד. אָבער איד האָב ביי מיר אַפֿגעפֿאַסט פֿון היינט אָן אַלץ צו גלייבן. וואָס קומט אַרויס אַז דו גלייבסט נישט? היינט גלייבסטו נישט דעם ווייב, מאָרגן וועסטו נישט גלייבן אין גאָט. כ'האַב איר יעדן טאָג געשיקט מיט אַ געזעל, וואָס האָט געווינט אין שכנות, אַ קאָרן-ברעטל, אַ ווייצן-ברעטל און אַ מאָל צוגעלייגט אַ שטריצל, אַ פלעצל, אַ פֿאַר אייער-בייגעלעך, און ס'האַט זיך גראַד געמאַכט: אַ שטיקל באַבעלע, אַ פעניץ לעקעך, אַ קיכל, אַ רעפֿטל פֿלאָדן, וואָס ס'איז אַריינגעפֿאַלן. דער געזעל איז געווען אַ גוטהאַרציקער יונג. ער האָט

איר נישט איין מאָל צוגעלייגט געבעקס פֿון זיין חלק. פֿריער פֿלעגט ער טשעפען צו מיר, מיר שנעלן אין דער נאָז, שטראָכן אין די זייטן, אָבער זינט ר'איז געוואָרן אַן איינגייער אין מיין שטוב, איז ער געווען ווי צו מכה צוצולייגן. היי, דו, גימפל, האָט ער מיר געזאָגט, האָסט אַ וויל ווייבל און צוויי פֿיינע קינדערלעך. ביסט זיי אָסור ניש' ווערט. וואָס זאָגסטו דערצו לייט רעדן? – האָב איך אים געפֿרעגט. מענטשן האָבן לאַנגע צינגער, מאָטלען זיי - האָט ער געענטפֿערט – זאָל עס זיך אַרן ווי דער פֿאַריעריקער פֿראָסט.

אין איינעם אַ טאָג האָט דער רבֿ געשיקט נאָך מיר און ער זאָגט: ביסט זיכער, גימפל, אַז האָסט געהאַט אַ טעות? זאָג איך: אַוודאי, רבי. סטייטש זאָגט ער, האָסט דאָך אליין געזען. ס'האָט געמוזט זיין אַ שאַטן, זאָג איך. אַ שאַטן, פֿרעגט ער, פֿון וואָס? און איך ענטפֿער: פֿון אַ באַלקן. נו, זאָגט ער, קאָנסט צוריקגיין אַהיים. האָסט אַלץ צו פֿאַרדאַנקען דעם יאָנאווער רבֿ. ער האָט געפֿונען אַ פֿאַרוואָרפֿענעם רמב"ם. איך האָב אַ כאַפּ געטאָן דעם רבינס האַנט און אַ קוש געטאָן. אין אָנהייב האָב איך געוואָלט גלייך אַהיים לויפֿן. אַ קלייניקייט, מ'זעט נישט אַ ווייב און קינדער אַזוי לאַנג. דערנאָך טראַכט איך: איכ'ל בעסער זיך אומקערן צו דער אַרבעט און אַהיים גיין ביי נאַכט. איך האָב קיינעם נישט געזאָגט קיין וואָרט, נאָר אין האַרץ איז געווען יום-טובֿ. די מוידן און די ווייבלעך האָבן, ווי יעדן טאָג, זיך גערייצט מיט מיר און געמאַכט אויס מיר ס'געשפּעט, נאָר איך טראַכט מיר: רעדט אויפֿגאַרטלדיק. דער אמת איז אַרויס ווי בוימל אויפֿן וואַסער. אַז דער רמב"ם זאָגט כּשר, איז כּשר.

ביי נאַכט, נאָך דעם ווי כ'האָב צוגעדעקט ס'טייג ס'זאָל יורן, נעם איך מיר מיין פֿאַרציע ברויט, שיט אָן אַ זעקעלע מיט געבייטלט מעל און לאָז מיד גיין אַהיים. אין הימל שטייט אַ פֿולע לבנה און די שטערן פֿינקלען ספּנות נפֿשות. איך שפּאַן און פֿאַראויס לויפֿט אַ לאַנגער שאַטן. ס'איז געווען ווינטער און אַ פֿרישער שניי איז געהאַט אָנגעפֿאַלן. מיר ווילט זיך זינגען, נאָר ס'איז שוין שפּעטלעך און כּיעל נישט גיין אויפֿוועקן די בעלי-בתים. כּוועל פֿייפֿן, נאָר דאָ דערמאָן איך מיד, אַז מ'טאָר נישט פֿייפֿן קעגן נאַכט צו, ווייל מ'רופֿט די שדים. שווייג איך און שפּרייז אַזוי גיד ווי כ'קאָן. הינט אין די גויישע הייף דערהערן מיינע טריט און בילן אויף מיר, נאָר איך קלער מיר:

שרייט אויף די ציין. איר זענט כלבים און איך בין אַ מענטש, אַ מאַן
פֿון אַ לייטיש ווייבל, אַ טאַטע פֿון געראָטענע קינדערלעך.

איך קום צו צו מיין הייזל און ס'האַרץ נעמט מיר קלאָפֿן ווי ביי אַ
גזלן. כ'האַב נישט קיין פחד, נאָר ס'האַרץ זעצט: בוך, בוך... נו,
פֿאַרפֿאַלן. כ'עפֿן אויף שטילערהייט ס'קייטל פֿון דער טיר און קום
אַריין. עלקע שלאָפֿט שוין. כ'בלייב שטיין און טו אַ קוק אויף דער
וויג. דער לאָדן איז פֿאַרמאַכט, אָבער דורך די שפּאַלטן שיינט אַריין
די לבנה. כ'זע דאָס קליינע פנימל פֿון דעם מיידעלע און כ'קריג עס
גלייך ליב. אַט אַזוי, מיט איין מאָל. כ'וואָלט איר שוין געקאָנט
אויסקושן אַלע ביינדעלעך. דערנאָך דערנענטער איך מיך צום בעט.
און וואָס, אַ שטייגער, זע איך דאָרט? עלקע ליגט און נעבן איר – דער
געזעל. די לבנה האָט זיך מיט איין מאָל אויסגעלאָשן. פֿאַר די אויגן
איז מיר פֿינצטער חושך. הענט און פֿיס ציטערן מיר. די ציין נעמען
מיר פּוּקען. ס'ברויט טוט מיר אַ פֿאַל אַרויס פֿון די הענט. מיין ווייב
וועקט זיך איבער און פֿרעגט: ווער איז דאָרט, האָ?...

– דאָס בין איך – מורמל איך.

גימפל? – פֿרעגט זי – ווי נעמסטו דין עפעס אָהער? דו מעגסט
דען? דער רבֿ האָט געהייסן – ענטפֿער איך און ס'וואָרפֿט מיך ווי אין
קדחת. הער מיך אויס, גימפל, זאָגט זי, גיי אַרויס אין דרויסן צום
קעמערל און גיב אַ קוק צו דער ציג. זי איז, דאָכט זיך, חולה. איך
האַב פֿאַרגעסן צו דערמאָנען, אַז מיר האָבן געהאַט אַ ציג. דערהערט,
אַז די קאָזע איז נישט מיט אַלעמען, גיי איך אַרויס אויפֿן הויף.
ס'איז געווען אַ וויל באַשעפֿעניש. כ'בין צו איר געווען צוגעבונדן ווי,
להבדיל, צו אַ מענטש.

כ'גיי צו צום קעמערל מיט שטויכלענדיקע טריט און עפֿן אויף
ס'טירל. די ציג שטייט אויף די פֿיר פֿיס. כ'טאַפֿ זי אַרום, צי זי ביי די
הערנער, ריר אָן איר אייטער. כ'זע נישט קיין שום שלעכטס. אַוודאי
זיך אָנגעפֿרעסן מיט צו פֿיל קאָרע, קלער איך. אַ גוטע נאָכט דיר,
קאָזעלע, זאָג איך. זיי מיר געזונט און שטאַרק; און די שטומע חיה
ענטפֿערט מיר אַפֿ מיט אַ מע, אַ שטייגער ווי זי וואָלט מיר געוואָלט
זאָגן אויף שטום-לשון: אַ שיינעם דאָנק.

איד קער זיך אום און זע, אַז דער געזעל איז אויסגערונען. וווּ, פֿרעג איד, איז דער יונג? וואָס פֿאַר אַ יונג? – פֿרעגט צוריק מיין ווייבל. סטייטש, זאָג איד, דער געזעל. ביסט דאָך מיט אים געשלאָפֿן. וואָס ס'האַט זיך מיר געחלומט די נאַכט און יענע נאַכט, טוט מיין ווייבל אַ רוף, זאָל אויסגיין צו דיין קאַפּ און דיין לייב און לעבן. נישט אַנדערש, זאָגט זי, נאָר אַ נישט-גוטס האָט זיך אין דיר באַזעצט און פֿאַרבלענדט דיר די אויגן. זי טוט אַ געשריי: דו ניקפהניק, דו מאַן-קאַלב, דו צוריקגעשריגענער, דו קאַלטן, אַרויס פֿון דאַנען, וואָרן כּיעל מאַכן אַ געוואַלד, וועט גאַנץ פֿראַמפּאַל זיך צונויפֿקומען. איידער וואָס איידער ווען טוט אַ שפּרינג אַפֿער איר ברודער פֿון הינטערן פיעקעליק און דערלאַנגט מיר מיט דער פֿויסט אַ זעץ גלייך אין נאָקן אַריין. כּיהאַב געמיינט, ריעט מיר דעם געניק צעברעכן. כּיהאַב פֿאַרשטאַנען, אַז עפעס איז דער מער מיט מיר און כּיטענה צו איר: מאַך נישט ס'לייטישע געלעכטער. מער, זאָג איד, פֿעלט נישט, נאָר מ'זאָל מיר מאַכן אַ שם אַז כּיהאַב צו טאָן מיט יענע לייט. קיינער וועט זיך נישט צורירן צו מיין געבעקס. בקיצור, כּיהאַב זי ווי ס'איז איינגענומען. נו, אַ סוף, זאָגט זי, לייג דיך און ווער ראָד געבראָכן.

צומאָרגנס האָב איד אַוועקגערופֿן דעם געזעל אויף אַ סוד. הער מיד אויס, ברודער, זאָג איד, אַזוי און אַזוי. וואָס זאָגסטו? קוקט ער מיד אָן ווי כּוואַלט אַראָפּגעפֿאַלן פֿון דאָך. כּילעבן, זאָגט ער, גיי אַריין צו אַ רופֿא, אָדער צו אַן אַלטער גויע. כּיהאַב מורא, זאָגט ער, אַז ס'פֿעלט דיר אַ קלעפּקע אין קאַפּ. נאָר מיין פּפּרה ביסטו. איכיל קיינעם נישט דערציילן. פתח שין שאַ. און אַזוי איז געבליבן.

צו מאַכן אַ לאַנגע מעשׂה קורץ: כּיהאַב אַפּגעלעבט מיט מיין ווייב איבער צוואַנציק יאָר. זעקס קינדערלעך האָט זי מיר געהאַט: פֿיר מיידלעך און צוויי יינגלעך. אין דער צייט האָבן פּאַסירט אַלערליי זאַכן, נאָר כּיהאַב נישט געזען און נישט געהערט. כּיהאַב געגלייבט און ווייטער גאַרנישט. דער רבֿ האָט מיר אַנומלטן געזאָגט: אַז דו גלייבסט, איז וויל דיר. ס'שטייט, אַז אַ צדיק לעבט מיט זיין אמונה.

מיט אַ מאָל איז מיין ווייב שלאָף געוואָרן. אַנגעהייבן האָט זיך עס מיט אַ קלייניקייט, אַ גריזל אויף דער ברוסט. נאָר זי האָט, אַ פנים, נישט געהאַט קיין יאָרן. כּיהאַב אויסגעגעבן אויף איר אַ פֿאַרמעגן.

כ'האָב פֿאַרגעסן צו זאָגן, אַז כ'האָב שוין דעמאָלט געהאַט אַ בעקעריי פֿאַר זיך און מ'האַט מיך שוין געהאַלטן אין פֿראַמפּאַל פֿאַר אַ שטיקל נגיד. יעדן טאָג איז געקומען דער רופֿא. וווּ אַ פּישוף-מאַכערין האָט מען זי געבראַכט צו מיר. מ'האַט געפּסלט, געשטעלט פּיאָווקעס, באַנקעס. מ'האַט אַפֿילו געבראַכט אַ דאָקטאָר פֿון לובלין, נאָר ס'איז געווען צו שפּעט. פֿאַרן טויט רופֿט זי מיך צו צום בעט און זאָגט: גימפל, זיי מיר מוחל. זאָג איך: וואָס האָב איך דיר מוחל צו זיין? ביסט געווען אַ געטריי ווייב. זאָגט זי: וויי, גימפל, כ'האָב דיר נעבעך מיאוס גענאָרט, אַלע יאָרן. כיוויל אַוועק צו גאָט ריין. זיי וויסן, אַז די קינדער זענען נישט דיינע. ווען מ'דערלאַנגט מיר מיט אַ שטאַנג איבערן קאָפּ, וואָלט איך נישט אַזוי צעמישט געוואָרן. וועמענס זענען זיי? – פֿרעג איך. כיוויס נישט, זאָגט זי, ס'זענען געווען אַ סך, נאָר דיינע זענען זיי נישט. און אַזוי ווי זי רעדט, טוט זי אַ פֿאַרוואָרף ס'קעפל, אַ פֿאַרגלאַץ די אויגן און ס'איז אויס עלקע. אויף די ווייסע ליפּן איז געבליבן אַ שמייכל. ס'דאַכט זיך מיר, אַז זי זאָגט טויטערהייט: כ'האָב אַפּגענאָרט גימפלען. דאָס איז געווען דער תכלית פֿון מיינע פֿאַרשניטענע יאָרן...

ד

איין מאָל ביי נאַכט, נאָך דער שבעה, ווען כ'בין געלעגן אויף די זעק און געדרימלט, איז געקומען צו מיר יענער פֿאַרשוין, טאַקע דער יצר-הרע אַליין, און זאָגט צו מיר: גימפל, וואָס שלאָפּסטו? זאָג איך: וואָס זאָל איך טאָן? עסן קרעפּלעך? זאָגט ער: אַז די גאַנצע וועלט נאָרט דיר, נאָר דו די וועלט. זאָג איך: ווי אַזוי קאָן איך אָפּנאָרן אַ וועלט? ענטפֿערט ער: זאַמל אָן יעדן טאָג אַן עמער השתנה און ביי נאַכט טו עס אַריין אין יורעכץ. זאָלן זיי, זאָגט ער, פֿרעסן אומריינקייט, די פֿראַמפּאַלער חכמים. זאָג איך: וואָס איז מכוח יענער וועלט? זאָגט ער: ס'איז נישטאָ קיין יענע-וועלט. מ'האַט דיר אַינגערעדט אַ קאָץ אין בויך. נו, זאָג איך, און אַ גאָט איז דאָ? זאָגט ער: ס'איז קיין גאָט אויך נישטאָ. וואָס זשע, זאָג איך, איז יאָ דאָ? זאָגט ער: אַ טיפֿע בלאָטע. ער שטייט מיר פֿאַר די אויגן, דער בעל דבר: מיט אַ ציגל-בערדל, מיט הערנער פֿון אַ באַק, מיט לאַנגע ציין און אַ וויידל. דערהערט אַזוינע ווערטער, האָב איך אים געוואָלט אַנכאַפּן ביים עק, נאָר כ'האָב מיך אַראָפּגעקוילערט פֿון די זעק מעל און שיער נישט צעבראַכן אַ ריפּ. כ'האָב גראָד געדאַרפֿט טאָן מײן

באדערפֿעניש און דאָ דערזע איך ס'גרויסע טייג און ס'בעט זיך ממש :
 טו עס אָפּ. בקיצור כ'האָב מיר געלאָזט איבעררעדן. פֿאַרטאָג איז
 געקומען דער געזעל, מיר האָבן אויסגעקנעטן די ברעטלעך, באַשאַטן
 מיט קימל און אַריינגעזעצט. דערנאָך איז דער יונג אַוועק און איך
 בין געבליבן זיצן אין גרוב ביים אויוון, אויף אַ הויפֿן שמאַטעס. נו,
 טראַכט איך, האָסט נקמה גענומען, גימפל, פֿאַר אַלע בזיונות. אין
 דרויסן האָט געקנאַקט דער פֿראַסט, נאָר דאָ איז געווען וואַרעם.
 ס'האָט געגליט אין פנים. כ'האָב אַיינגעבויגן דעם קאָפּ און בין
 אַנטדרימלט געוואָרן.

ווי כ'שלאַף-אין, קומט מיר צו חלום עלקע, אַנגעטאָן אין תכריכים,
 און טוט אַ רוף : וואָס האָסטו אָפּגעטאָן, גימפל! זאָג איך : ס'איז
 אַלץ דיין שולד, און הייב אָן צו וויינען. זאָגט זי : דו תם, און אַז עלקע
 איז פֿאַלש, איז שוין אַלץ ליגן? איך אַליין האָב אויך קיינעם נישט
 אָפּגענאַרט אַחוץ מיך אַליין. כ'צאָל פֿאַר אַלץ, גימפל; מ'שענקט
 דאָרט גאָרנישט! כ'טו אַ קוק אויף איר פנים : שוואַרץ ווי קויל. באַלד
 האָב איך מיך אויפֿגעכאַפט. אַ לאַנגע ווייל בין איך געבליבן זיצן אַ
 פֿאַרשטומטער. כ'האָב געפֿילט ווי אַלץ הענגט אויף דער וואַגשאַל.
 איין טריט – און כ'פֿאַרליר עולם הבא. אָבער גאָט האָט מיר
 געהאַלפֿן. כ'האָב אַ כאַפּ געטאָן די לאַפעטע, אַרויסגערוקט אַלע
 לאַבנס, זיי אַרויסגעטראָגן אויפֿן הויף און גענומען גראָבן אַ גרוב און
 דער געפֿרוירענער ערד. דערווייל קומט אָן מײַן יונג. בעל-הבית, זאָגט
 ער, וואָס טוט איר? און ער ווערט בלייב ווי אַ מת. ס'איז אַלץ רעכט,
 זאָג איך און כ'באַגראָב פֿאַר זײַנע אויגן ס'גאַנצע געבעקס. דערנאָך
 בין איך אַוועק אַהיים, אַרויסגענומען פֿון באַהעלטעניש ס'פעקל
 פאַפּירן-געלט און צעטיילט צווישן די קינדער. כ'האָב הײַנט ביי
 נאַכט, זאָג איך, געזען אַייער מאַמען. זי ווערט נעבעך גוט
 פֿאַרשוואַרצט. זיי זײַנען געוואָרן אַזוי פֿאַרבליפֿט, אַז זיי האָבן נישט
 געקאָנט קיין וואָרט אַרויסרעדן. זײַט געזונט, זאָג איך צו זיי, און
 פֿאַרגעסט, אַז ס'איז געווען אַ מאָל אַ גימפל. איך טו אָן מײַן טווליק,
 אַ פֿאַר שטיוול, נעם דעם טלית-זאַק אין איין האַנט, דעם שטעקן –
 אין דער אַנדערער, און קוש די מזוזה. ווען די לײַט האָבן מיך דערזען
 אין גאָס, זענען זיי שטאַרק פֿאַרחידושט געוואָרן. ווי גייט איר
 ערגעץ? – פֿרעגן זיי מיך, און איך ענטפֿער: כ'גיי אין דער וועלט
 אַריין. און אַזוי בין איך אַוועק פֿון פֿראַמפּאַל.

איד האָב געוואָגלט איבער דער מדינה און גוטע מענטשן האָבן מיד נישט פֿאַרלאָזט. יאָרן זענען אַוועק. כ'בין געוואָרן אַלט און גרוי. אַ סך מעשיות האָב איד מיד אָנגעהערט, אַ סך שקרים און אויסטראַכטעכצער, אָבער וואָס לענגער כ'האָב געלעבט, אַלץ מער האָב איד אַינגעזען, אַז קיין ליגנערס זענען גאָרנישט פֿאַראַן. אויב עפעס געשעט נישט מיט האַצמאַכן, איז מיט גרונמען. אויב נישט היינט, איז מאָרגן, איבער אַ יאָר, אָדער גאָר איבער הונדערט יאָר. וואָס איז די נפֿקא מינה? נישט איין מאָל ווען כ'האָב געהערט פֿון אַ טראַף האָב איד געקלערט: דאָס קאָן שוין נישט געמאָלט זיין – און ס'גייט נישט אַוועק קיין יאָר אָדער צוויי ווי כ'הער ס'איז טאַקע ערגעץ וווּ פֿראַמפּאַלן. אַפֿילו ווען אַ מעשה איז שוין אויסגעטראַכט, האָט זי אויך אַ האַפֿט. פֿאַר וואָס קלערט איינער אויס אַזאַ זאָך און דער צווייטער – אַן אַנדערע?

אַזוי ווי כ'גיי איבער די הייזער און עס ביי פֿרעמדע טישן, קומט מיר אַפֿט אויס צו דערציילן מעשיות – נישט געשטויגן, נישט געפֿלויגן, מיט אַ שד, אַ ווילקאָלאַק, אַ פישוף-מאַכער, אַ ווינט-מיל, ווייסעך-וואָס. די קינדער יאָגן מיד אַרום: זיידעשי, דערציילט אַ מעשה. אַ מאָל זאָגן זיי מיר פֿון וואָס צו דערציילן און כ'טו זיי צוליב. אַ דאגה האָב איד. איין מאָל זאָגט צו מיר אַ פעמפיק: זיידע, ס'איז אַלץ די אייגענע מעשה. און כ'לעבן ר'איז גערעכט געווען, דער שייגאַץ.

אַזוי איז דאָס אויך מיט חלומות. שוין אַזוי פֿיל יאָרן ווי כ'בין אַוועק פֿון פֿראַמפּאַל, און ווי נאָר כ'טו צו אַן אויג – בין איד ווידער דאָרט; און וועמען, מיינט איר, זע איד? עלקען. זי שטייט ביי דער באַליע וועש, ווי אין ערשטן טאָג פֿון אונדזער באַגעגעניש, נאָר ס'פנים שיינט, די אויגן זיינען ליכטיק, ווי ביי אַ צדיקת, און זי רעדט צו מיר אויסטערלישע רייד. ווען כ'קום אויף, האָב איד אַלץ פֿאַרגעסן, אָבער דערווייל איז מיר וויל. זי פֿאַרענטפֿערט מיר אַלע קשיות און ס'קומט אויס אַז אַלץ איז רעכט. כ'וויין פֿאַר איר און בעט איר: נעם מיד צו דיר, און זי טרייסט מיד: האָב געדולט, גימפל. ס'איז שוין נענטער ווי ווייטער. צומאָל קושט זי מיד, האַלדזט מיד, וויינט אויף מיין פנים, און אַז כ'וועק מיד אויף, שפיר איד אירע ליפן און דעם געזאַלצענעם טעם פֿון אירע טרערן.

אָוודאי איז די וועלט אַן עולם השקר, אָבער זי איז איין טריט פֿון דער אמתער וועלט. פֿאַר דער טיר פֿון הקדש, וווּ כּיליג, שטייט ס'טהרה ברעט. דער קברות-ייד האָט גרייט דעם רידל. ס'קבֿר וואָרט. די ווערעם זענען הונגעריק. די תּכריכים ליגן בײַ מיר אין דער טאַרבע. אַן אַנדער שנאָרער וואָרט שוין אויף מײַן בינטל שטרוי. מירטשעם, אַז די צײַט וועט קומען, וועל איך גיין אַהין מיט פֿרייד. וואָס ס'זאָל דאָרט נישט זײַן, אַלץ איז וואָר, אַן פֿאַרדרייענישן, אַן לצנות און שווינדל. גאָט צו דאַנקען: דאָרט קאָן מען אַפֿילו גימפלען אויך נישט אַפּנאָרן.

באַארבעט און צוגעגרייט פֿון שאַשקע-רייזל יוני, נח מילער, לעאָנאַרד פּראָגער און רפֿאל פֿינקל.

Copyright © 2001 Noyekh Miller and Leonard Prager
All Rights Reserved